

Landschapskrant

Haspengouw en Voeren

© RLH

Inhoudstafel

Beste lezer

Landschapskrant – Juni 2007 – Nummer 15

© ANB

De voorbije jaren heeft het Regionaal Landschap, met de hulp van vele partners, al hard kunnen werken aan natuur en landschap in de regio. Dat blijven we uiteraard doen. Voortdurend zoeken we nieuwe kansen om onze mooie omgeving nog aangenamer te maken voor iedereen. In deze krant lees je meer over ons nieuwe 'Landschapsloket'. We bekijken ook wat we voor onze unieke holle wegen hebben kunnen doen. En we zitten volop in de kersentijd. Dat wordt genieten!

Het RLH-team

2

Holle wegen
Onderduiken in
het landschap

Planten van hier

3

**Kleine landschaps-
elementen (KLE)**

**Subsidies voor
aanleg en onder-
houd van KLE**

4

Kersentijd
Proef de streek
Korte berichten

Het Landschapsloket

De groene linten van de hagen, de bloesems van de fruitbomen, de kikkerpoel in jouw buurt, ze zijn niet weg te denken uit Haspengouw. Misschien heb je al gemerkt dat sommige van deze kleine landschapselementen het moeilijk hebben. Ze hebben hun gebruiksfuncties uit het verleden grotendeels verloren waardoor ze er nu vaak verwaarloosd bij liggen.

Toch willen we hier geen negatief verhaal vertellen. Op heel wat plaatsen worden hagen hersteld, poelen gegraven, bomen geplant. Ogenschoonlijk zijn dat kleine ingrepen, maar zij leveren een belangrijke bijdrage aan het herstel van het landschap. Misschien heb jij ook al

met het idee gespeeld om een haag of wat fruitbomen te planten. Of weet je niet goed wat je met die verwaarloosde haag achteraan in de wei moet aanvangen.

Het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren kan jou hierbij helpen. Bij ons **Landschapsloket** kan je vanaf nu terecht met alle vragen rond kleine landschapselementen. Welke soorten plant je best? Wanneer is het juiste moment? Hoe verzorg je bomen, hagen en poelen? Wij maken je ook wegwijs in de verschillende subsidiemogelijkheden die er bestaan. Voor een belangrijk gedeelte kunnen de aanplant of het onderhoud van hagen, poelen, hoogstamboomgaarden immers worden terugbetaald.

© RLH

**Voor al je vragen over
kleine landschapselementen
kan je terecht bij Tine Rijvers.**
Zij is te bereiken via
tine.rijvers@rlh.be.
Op donderdag en vrijdag kan
je haar ook bellen op het
nummer 011 31 38 98

© Benny Vanganswinkel

© Vildaphoto

© RLH

© RLH

**Wil je graag deelnemen
aan een zaadpluk?**

Meld je dan aan op info@rlh.be.
Wij houden je op de hoogte.
De zaadpluk vindt plaats in september.

© Inbo

Holle wegen

Onderduiken in het landschap

Een holle weg is een van die merkwaardige dingen die je in het Haspengouwse landschap tegenkomt. Plots duik je als wandelaar of fietser onder het maaiveld. Het hele landschap wordt anders. Vergezichten maken plaats voor een begroeide berm, de wind valt weg, zon wordt schaduw.

De meeste holle wegen liggen in landbouwland. Eeuwenlang zijn landbouwers met paard en kar de helling opgereden van de boerderij in het dal naar de akker op het plateau. En zo is het wegdek langzaam weggespoeld. De mooiste holle wegen vinden we in sterk heuvelachtige gebieden, met een ondergrond die gemakkelijk steil opstaande wanden vormt: Haspengouw en de Voerstreek dus!

Holle wegen zijn ook geliefd door veel planten en dieren. In een holle weg komen heel veel verschillende soorten voor, omdat het microklimaat bijzonder is. Zo kan er op de helling een vochtig beschaduwde plekje zijn, terwijl enkele meters verder een droge zonnige plek ligt, ideaal voor zonneminnaars.

Een aantal holle wegen is zeer oud, soms meer dan duizend jaar. We vinden er 'oerbomen en -struiken'. Die konden vaak zo oud worden, omdat de mens de holle weg ook echt gebruikte. De bomen en struiken op de bermen werden regelmatig gesnoeid en gekapt. "Mijn vader knotte elke jaar een aantal bomen in de berm. Struiken werden tot op de grond afgezaagd.

Elke winter een beetje dus", vertelt een landbouwer. "In het voorjaar, zie je al gauw dat datgene wat in de winter kaal leek, veel nieuwe groene takken laat zien."

Het behoud van een holle weg wordt tegenwoordig nogal eens gelijk gesteld met niets doen. Maar **een holle weg behouden, vergt veel werk**. Daarbij moet, net als vroeger, het snoeihout ook daadwerkelijk uit de holle weg worden weggehaald. Het is niet de bedoeling dat het hout in de berm composteert. Deze bemesting kunnen de planten en kruiden best missen.

Afgelopen winter schoolden jonge landbouwers in Haspengouw en Voeren zich bij om het beheer van holle wegen (weer) op zich te nemen. Ondertussen zijn 25 holle wegen hersteld. En ook volgende winter wordt opnieuw gewerkt. De gemeenten, de Provincie Limburg en Europa zien het belang van dit onderhoud in en financieren het werk. Wil je zelf een unieke 'holle wegen'-ervaring meemaken? Wij bieden je een 'holle wegen'-route aan in Berg (Tongeren), die je nu al op onze website vindt. Binnenkort vind je nog meer routes in o.a. Heers, Voeren en Borgloon. Hou onze website www.rlh.be in de gaten!

Dit project wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), de Provincie Limburg en de gemeenten Voeren, Heers, Borgloon, Bilzen, Kortesseem en Tongeren. De samenwerking met de landbouwers liep via het LiSRO (Limburgs Steunpunt voor Rurale Ontwikkeling)

Planten van hier

Na de laatste ijstijd zijn een aantal bomen en struiken op eigen kracht hier terecht gekomen. In de eeuwen die hierop volgden, hebben ze zich volledig aangepast aan ons klimaat. Het zijn de parels van ons natuurlijk erfgoed. Die eeuwenoude zomerlinde voor een kapel of die reusachtige geknotte haagbeuk langs een akker.

De groeiplaatsen van deze planten van hier zijn sterk achteruit gegaan, onder meer door de ontbossing en de schaalvergroting in de landbouw. Maar ook de import van planten heeft nefaste gevolgen voor onze plant- en diersoorten. Nemen we als voorbeeld de sleedoorn. Een sleedoorn uit Oost-Europa heeft andere eigenschappen dan de sleedoorn van bij ons. Zo komt de Oost-Europese sleedoorn een tijdje vroeger in bloei. Dit is een probleem voor onze sleedoornpage (een vlindersoort) die voor zijn voedsel afhankelijk is van de uitlopende bladknoppen. Op het moment dat de rupsen van de sleedoornpage uit hun ei sluipen, is onze sleedoorn net aan het uitlopen. De Oost-Europese sleedoorns zijn dan al een stadium verder, te ver voor de rupsen van de sleedoornpage.

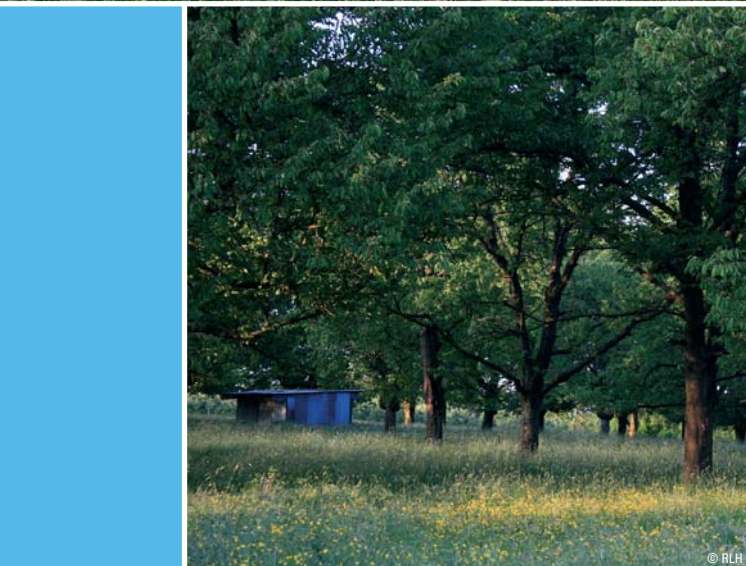
Maar je hoeft niet tot in Oost-Europa te lopen om verschillen in eenzelfde soort te vinden. Zelfs in een kleine regio als Vlaanderen zijn die verschillen er. Vandaar dat Vlaanderen is opgedeeld in herkomstgebieden. Dit zijn gebieden waarbinnen gelijke groeicondities heersen. Binnen deze gebieden kan men verwachten dat er weinig verschillen zijn tussen eenzelfde soort.

Stel nu dat je in Haspengouw woont en dat je een perceel wil inrichten met planten uit het herkomstgebied 'Brabants District Oost'. Een nobel idee, maar helaas, je bent eraan voor de moeite. Je vindt dergelijk plantgoed momenteel niet op de markt. Wanneer je een boom of struik koopt in een tuincentrum tik je meestal een ingevoerd exemplaar op de kop. Hoe komt dit? De procedure om planten van hier te kweken is complex. Zaden moeten in het wild geoogst worden op erkende plekken en vervolgens opgekweekt. Een ingewikkeld proces dat arbeidsintensief is.

Het Regionaal Landschap wil dit verhaal de snelheid geven dat het verdient. In ons project **Planten van hier** willen we verschillende partners betrekken en op korte termijn een oplossing zoeken voor de oogst en opkweek van wilde zaden. Een eerste debatdag rond dit thema vond plaats op 10 mei in Alden-Biesen. De opkomst was groot. Ruim 120 geïnteresseerden namen deel aan het debat. Een volgende stap is de pluk en de kweek van **Planten van hier**. Wordt dus vervolgd.

Kleine landschaps- elementen

Kleine landschapselementen, kortweg KLE, zijn de kleinere natuurelementen die het landschap haar typisch uitzicht geven. De meeste KLE zijn in het verleden met een welbepaalde bedoeling aangelegd. Zo diende een poel vaak als drinkplaats voor het vee en een haag moest de dieren binnenhouden. Deze KLE zijn ook heel belangrijk voor de natuur. Insecten, vogels, zoogdieren, amfibieën....: zij kunnen er allemaal schuilen en nestelen en ze vinden er voedsel.

Het streekeigen karakter van Haspengouw en Voeren wordt vooral bepaald door de KLE, zoals hagen, houtkanten, hoogstamboomgaarden, (knot)bomen en poelen. Ze bezorgen onze streek haar charme. Wij laten u even kennismaken.

Hagen en heggen

Hagen komen al eeuwenlang voor in Haspengouw en Voeren. Ze worden in principe jaarlijks geschoren. We spreken van een heg wanneer het onderhoud minder frequent gebeurt. Traditioneel dienden hagen om het vee in de weilanden te houden. Daarom koos men vooral voor meidoorn. Vanaf de jaren '60 van de 20ste eeuw kwam de prikkeldraad en verdwenen veel hagen en heggen. Hagen zijn van onvervangbare waarde voor de natuur in onze streek. Door de beschutting en de rijkdom aan insecten, zaden en bessen, voelen veel dieren er zich thuis.

Houtkanten

Houtkanten bestaan uit enkele rijen bomen en struiken die meestal om de 7 à 10 jaar net boven de grond worden afgekapt. In een houtkant zal je vooral zomereik, zwarte els, hazelaar, gewone es en wilg terugvinden. Na het afzetten lopen deze bomen en struiken snel opnieuw uit en vormen zo nieuwe stammen. De stammetjes en takken werden in het verleden gebruikt als 'geriefhout', voor stelen, palen, brandhout enz. Houtkanten vind je in onze streek vooral op steile randen (graften), in holle wegen en op de oevers van beken. Vaak hebben ze een erosiewerende functie. Houtkanten zijn onmisbaar voor vogels, vlinders en bijen. Je vindt er ook regelmatig plantensoorten die je eerder in een bos verwacht.

Poelen

Poelen zijn natuurlijke of door de mens gegraven waterelementen, die oorspronkelijk vooral bedoeld waren als drinkplaats voor het vee. Tegenwoordig is dit niet meer de voornaamste functie. Poelen worden nu eerder aangelegd omdat ze belangrijk zijn voor het natuurbehoud. In poelen vind je zeer veel soorten dieren en planten. Ga op een zonnige dag maar eens even bij een poel zitten. De kans is groot dat je er libellen, kikkers, waterkevertjes, ... ziet. Het is belangrijk dat de poel op een natuurlijke manier het hele jaar door water bevat. Een poel kan je dan ook niet overal aanleggen. Laag gelegen plekje of plaatsen waar het grondwater hoog staat, zijn hiervoor ideaal.

Hoogstamboomgaarden

Al eeuwenlang planten Haspengouwers en Voerenaars hoogstamfruitbomen. In de 18^e en 19^e eeuw was er de traditionele 'huisweide', met kersen, appels, peren, pruimen en noten. Onder de hoge fruitbomen liep het vee. Door een rooipremie van de overheid verdwenen veel hoogstamboomgaarden vanaf 1960. Hoogstamboomgaarden zijn karakteristiek in ons landschap. Het fruit is een ware delicatessen. Ook als natuurelement zijn ze onmisbaar. Het fruit wordt immers ook gesmaakt door zeer veel dieren, zoals de das. Verschillende vogelsoorten, zoals spechten en steenuiltjes, vinden in de holten van oude fruitbomen een nestplaats.

Loofbomen

Loofbomen vind je overal in het landschap. Je hebt alleenstaande bomen die dienden als oriëntatiepunt, als gerechtsboom of als vrijheidsboom. Ook langs kapelletjes of kruisen werd vaak een boom aangeplant. Langs wegen en op dorpspleinen tref je vaak bomenrijen aan. Een speciaal element vormen de knotbomen. Om de paar jaar wordt een boom van zijn kruin ontdaan, waarna hij weer uitloopt. Meestal gaat het hierbij om wilgen, maar ook zwarte els, zomereik, haagbeuk en gewone es worden gebruikt. Knotbomen waren vroeger een belangrijke bron voor gebruikshout. Zij vormen ook een ideale versteviging van slootkanten en het vee kan er onder schuilen. Oudere knotbomen zijn een ideaal oord voor allerlei planten en dieren. Wie weet kom je bij het knotten wel een steenuiltje tegen.

Subsidies voor de aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen

Goed nieuws voor wie plannen heeft om binnenkort een van onze typische kleine landschapselementen aan te leggen of te onderhouden. Verschillende instanties geven hiervoor subsidies en het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren wil jou helpen om hierin het bos door de bomen te zien! Er zijn vergoedingen voor de aanleg en het onderhoud van hagen, heggen, houtkanten, (knot)bomen, poelen en hoogstamboomgaarden. We noemen hier even de voornaamste.

Gemeentelijke subsidies

Op initiatief van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, zullen de meeste Haspengouwse gemeenten tussen nu en begin 2008 een nieuw, uniform subsidie-reglement invoeren voor kleine landschapselementen. Dit subsidiereglement voorziet in een vergoeding voor de aanleg of het onderhoud van hagen, houtkanten, (knot)bomen, hoogstamfruitbomen en poelen. Globaal genomen kom je hiervoor in aanmerking als je perceel in de 'open ruimte' gelegen is en je gebruik maakt van streekeigen soorten.

Meer info kan je krijgen via het Landschapsloket van het Regionaal Landschap (zie blz.1) of bij de milieudienst van je gemeente.

Subsidies voor de aanplant of het onderhoud van oude variëteiten van hoogstamfruitbomen.

De Vlaamse overheid voorziet een subsidie indien je minstens 10 fruitbomen uit een lijst van oude variëteiten van hoogstamfruitbomen aanplant of beheert.

Voor meer info kan je terecht bij de Nationale Boomgaardenstichting (www.boomgaardenstichting.be, tel. 012 39 11 88).

Beheerovereenkomsten

Landbouwers kunnen bij de VLM terecht voor het afsluiten van beheerovereenkomsten.

Contacteer hiervoor de bedrijfsplanners van de streek: Gerda Weyens of Martijn Erkens, tel. 011 29 87 55 of 0497 47 64 36.

Kersentijd

In het weekend van 7 en 8 juli is er in onze streek heel wat te doen rond kersen. We zetten een aantal activiteiten op een rij.

Zaterdag 7 juli - Zondag 8 juli Kersen onder de sterren Sint-Truiden

Een avondwandeling in de fruitige boomgaarden, theater rond het kampvuur, taptoe om middernacht. Je slaapt in een tent en ontbijt op een hoeve. (Nadien kan je wandelen tot aan het kasteel van Rijkel waar de ‘Dag van de Kers’ plaatsvindt).

Prijs per persoon: 20,00 EUR met eigen tent, 15,00 EUR voor kinderen. Inbegrepen: één appelsap, één kop soep met brood rond het kampvuur, ontbijt en kersen mee naar huis!
Je moet vooraf inschrijven, het aantal plaatsen is beperkt.
Info: Toerisme Sint-Truiden, tel. 011/70 18 18
e-mail: info.toerisme@sint-truiden.be, www.sint-truiden.be

Zondag 8 juli Dag van de kers Borgloon

In het kasteel van Rijkel zijn er rondleidingen in het fructuarium, geleide fietstochten, demonstraties, tentoonstellingen, promotiestanden, ...

Info: Toerisme Borgloon, tel. 012/67 36 53

Zondag 8 juli Kersenhappening Bilzen

In de Landcommanderij van Alden Biesen zijn er tentoonstellingen van kersenrassen, begeleide wandelingen, en je kan er proeven van verschillende soorten kersen.

Info: Boomgaardenstichting, tel. 012/ 39 11 88
www.boomgaardenstichting.be

Proef de streek

Clafoutis

De kersen zijn rijp! Je kan er in Haspengouw en Voeren niet langs kijken. Verwen jezelf eens met een ‘Clafoutis’, een speciale kersentaart.

Ingrediënten:

- 500 g ontpitte kersen
- 2 deciliter melk
- 100 gram zelfrijzende bloem
- 75 gram suiker
- 3 eieren
- poedersuiker
- boter om in te vetten

Klop de eieren schuimig met de suiker. Voeg de melk en de bloem toe en roer tot een pannenkoekachtig beslag. Boter een lage bakvorm (30 cm diameter) in. Doe de kersen in de bakvorm en giet het beslag erover. Bak de taart 40 minuten in het midden van een voorverwarmde oven (180 °C). Prik met een naald om te controleren of ze gaar is. Strooi wat poedersuiker over de taart. Warm of lauw serveren.

Korte berichten

Limburgse soorten

Het project **Gemeenten adopteren Limburgse soorten** komt op kruissnelheid. Er wordt tot het einde van het jaar nog volop geschreven aan de actieplannen, maar ondertussen zijn

al heel wat gemeenten echt in actie geschoten. Om maar enkele voorbeelden te noemen: in Tongeren was er een steenuilwandeling, in Kortessem werden gastvrije tuineigenaars voor

de eikelmuis gezocht én gevonden, in Heers werd er op zolders gezocht naar ingekorven vlemmuizen en in Hasselt was de gierzwaluw ster voor één dag op TV-Limburg. Vanaf nu wordt er elke maand één soort in de kijker gezet op onze website, onder de rubriek **Heet van de naald**.

Voor meer informatie kan je steeds terecht bij Inge Nevelsteen of Joke Rymen. (inge.nevelsteen@rlh.be of joke.rymen@rlh.be).

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Danny Deneuker
Vorststraat 2
3500 Hasselt
• Tel. 011/31.38.98
• Fax 011/31.53.07
• E-mail: info@rlh.be
Deze krant wordt gratis verspreid op 130.000 exemplaren.

Werkten mee aan deze editie

Redactie RLH-team (Marcel Kerff, Katrien Monden, An Digneffe, Martin Merken, Kristel Van Lishout, Miranda Bemelmans, Kathleen Stappers, Tine Rijvers, Christel Cornelissen, Frederik Santermans, Inge Nevelsteen, Joke Rymen)
Vormgeving BLIKVOER
Druk Publirama (Kortessem)
Volgende uitgave: september 2007

Een **Regionaal Landschap** is een streek in Vlaanderen met een waardevol landschap. Naar het voorbeeld van een ‘Naturpark’ in Duitsland of een ‘Parc Naturel Regional’ in Frankrijk, werd in onze streek het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren opgericht.

Het RLH-team werkt aan de uitbouw van deze streek op vlak van natuur, landschap en natuurgerichte recreatie. In opdracht van de 16 Haspengouwse gemeenten, Voeren, de Provincie Limburg en het Vlaams Gewest. In samenwerking met de Haspengouwse verenigingen voor natuur, landbouw, toerisme en weidelijke jacht. En met de steun van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Vragen, suggesties, opmerkingen?
Contacteer ons via www.rlh.be.